RESILIAGE
Revolutionising
community resilience

PSYKOSOSIAL MOTSTANDSKRAFT OG RISIKOKOMMUNIKASJON I KATASTROFESITUASJONER

7. utgave - 15. juni 2025

www.resiliage.eu

Funded by
the European Union

INNLEDNING

RESILIAGE er et treårig europeisk forskningsprosjekt (2023-2026) som fokuserer på å styrke lokalsamfunnets motstandskraft gjennom integrering av kultur- og naturarv i katastroferisikoreduksjon (DRR). Prosjektet er finansiert av Horisont Europa og utforsker hvordan kulturarv, som en viktig ressurs i lokalsamfunn, kan styrke samfunnets motstandskraft i møte med naturkatastrofer og ekstreme hendelser. Ved å gjennomføre feltundersøkelser og engasjere lokalsamfunn i scenarioer med flere farer, har RESILIAGE som mål å generere kunnskap som kan brukes i praksis, slik at lokalsamfunnene blir bedre rustet til å forberede seg på og redusere katastroferisiko, samtidig som de tar hensyn til effektene av klimaendringene.

Prosjektet ledes av Politecnico di Torino og involverer 18 partnere fra 10 land, inkludert førstehjelpspersonell, beslutningstakere, borgerforeninger og kulturarvsorganisasjoner. Gjennom sine fem CORE Labs i ulike land bruker RESILIAGE et SyRI-rammeverk (Systemic Resilience Innovation) til å analysere styring, sosial interaksjon og andre kritiske faktorer. Dette rammeverket identifiserer og forbedrer praksis som styrker lokalsamfunnets motstandskraft, ved å bruke kulturarv i katastroferisikohåndtering og tilpasning til klimaendringer. I tillegg spesialiserer hvert CORE Lab seg på en spesifikk styringsskala, inkludert bydel, kommune, kommunenettverk, regional og tverrregional.

Ved å engasjere interessenter i samarbeids- og deltakelsesprosesser søker prosjektet å skape digitale verktøy og myke løsninger som styrker samfunnets beredskap og fremmer langsiktige strategier for motstandskraft mot katastrofer.

INNHOLD

Hefte nr. 7 Psykososial motstandskraft og risikokommunikasjon ved katastrofer tar for seg den psykososiale tilnærmingen i RESILIAGE, med fokus på hvordan nylige kriser og katastrofer har påvirket europeiske innbyggeres liv, levebrød og omgivelser på uforutsette og uante måter. Disse hendelsene har avdekket et betydelig gap i vår forståelse av individuell og kollektiv atferd i slike krisesituasjoner, et gap som undergraver effektiviteten til førstehjelpspersonell, utformingen av teknologiske systemer og utviklingen og implementeringen av adekvate politiske tiltak som beredskapsplaner på ulike nivåer.

Kriser utspiller seg over ulike tidsskalaer (før, under og etter hendelsen), og det er avgjørende å forutse menneskelig atferd i disse fasene for å bygge motstandskraft. Måten mennesker oppfatter en trussel på, kan ha stor betydning for om en krise blir en katastrofe. Dessverre mangler folk ofte klar kunnskap om hvordan de skal opptre når en katastrofe inntreffer, og det er ikke sikkert at atferden deres er hensiktsmessig eller trygg. Risikopersepsjonen formes av kognitive snarveier, som er effektive, men som også medfører kognitive feiloppfatninger. Som Jensen og Ong (2020) hevder, er det avgjørende for effektiv håndtering av katastroferisiko å forstå hvordan folk oppfatter risiko. Det muliggjør bedre beredskapsplanlegging og kan motivere innbyggerne til å iverksette forebyggende tiltak. Kommunikasjon spiller derfor en sentral rolle når det gjelder å korrigere feiloppfatninger og fremme mer objektive og reelle reaksjoner på risiko.

Den psykososiale tilnærmingen i RESILIAGE tar også for seg de psykiske konsekvensene av katastrofer. Disse konsekvensene kan omfatte posttraumatisk stresslidelse (PTSD), depresjon og andre psykologiske tilstander (Boscarino et al., 2014; De Jesús et al., 2022). Ofte overser beredskapsplanene hensynet til psykisk helse, og enkeltpersoner kan oppleve å stå uten effektive psykologiske mestringsmekanismer. Traumer er imidlertid ikke bare en kilde til skade, de kan også katalysere posttraumatisk vekst (PTG). Som Magne, Jaafari og Voyer (2021) beskriver, refererer PTG til de positive psykologiske endringene som noen mennesker opplever etter et stort traume. Disse endringene kan omfatte en fornyet forståelse for livet, styrkede relasjoner, personlig vekst, nye muligheter og utvikling av en dypere følelse av åndelighet.

For å utforske disse temaene gjennomførte RESILIAGE to utfyllende feltstudier innenfor sine fem CORE Labs:

- En eksperimentell studie undersøkte hvordan man kan kommunisere risiko for naturkatastrofer på forhånd. Deltakerne ble invitert til å se tre ulike plakatdesign som viste ti viktige sikkerhetsatferder knyttet til lokale katastrofescenarioer (f.eks. flom, jordskjelv, skogbrann, hetebølger, jordskred). Plakatene varierte i detaljnivå, fra piktogrammer alene til piktogrammer med kort tekst, og til slutt piktogrammer med mer detaljerte illustrasjoner. Et øyesporingskamera ble brukt til å analysere deltakernes visuelle engasjement i hver plakat, mens spørreskjemaer før og etter målte endringer i risikooppfatning og emosjonell respons.
- En nettbasert spørreundersøkelse, som ble distribuert fra april til juli 2024, samlet inn data fra innbyggerne i alle de fem CORE Labs. Den utforsket enkeltpersoners tidligere erfaringer med naturkatastrofer, deres oppfatning av risiko, deres tillit til institusjoner og både de negative (f.eks. PTSD) og positive (f.eks. PTG) psykologiske effektene av disse erfaringene.

Se hvordan eksperimentelle plakatbaserte kommunikasjonsstrategier ble testet over hele Europa ved hjelp av øyesporingsteknologi, og finn ut hva en nettbasert spørreundersøkelse avdekket om katastrofeopplevelser i det virkelige liv, psykiske helseutfall og tillit til institusjoner. Til sammen bidrar denne innsikten til å skape mer motstandsdyktige lokalsamfunn og mer menneskesentrerte kriseresponser.

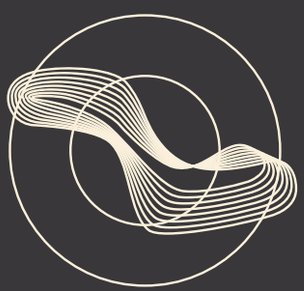

Core Lab
Trondheim
NORWAY

TRONDHEIM NORWAY CORE LAB

www.resiliage.eu

KOMMUNISERE RISIKOEN FØR KATASTROFEN INNTREFFER

Core Lab
Trondheim
NORWAY

Virkningen av visuell kommunikasjon

Plakater som viser hvordan man bør oppføre seg i naturfaresituasjoner, har vist seg å fremme risikopersepsjon og støtte emosjonell regulering. Etter å ha sett disse plakatene ble både positive og negative følelser redusert. Dette tyder på at enkel og kortfattet visuell kommunikasjon er effektiv når det gjelder å fremme adaptiv atferd i katastrofesituasjoner. Økt risikoforståelse og følelsesmessig bevisst-thet alene er imidlertid ikke tilstrekkelig for å sikre aktiv tilpasning. Derfor bør visuelt materi-ale støttes av mer engasjerende metoder som øvelser, workshops og opplæringsøkter.

Kjennetegn ved visuelle kommunikasjonsmedier

Eyetracking-studier har vist at detaljnivået på en plakat bør samsvare med kommunikasjonsmålet:

- Plakaten med «bare piktogrammer» er den enkleste og raskeste å tolke, men gir kanskje ikke tilstrekkelig informasjon for dypere forståelse.
- Plakaten med «piktogrammer og tekst» balanserer mellom tydelighet og rask prosessering, noe som gjør den mest effektiv i krisesituasjoner.
- Selv om plakaten med «illustrasjoner og tekst» er informativ, er den langsommere å bearbeide visuelt og derfor mindre egnet i krisesituasjoner. Den bidrar imidlertid til at folk føler at de har mer kunnskap om risiko, noe som kan gi dem en bedre følelse av kontroll og beredskap.

Derfor anbefales det å bruke mer detaljerte plakater i beredskapsfasen og raskere og mer oversiktlig materiale i katastrofesituasjoner.

Deltakerne understreket også behovet for farger med høy kontrast, store illustrasjoner, taktile beskrivelser og lydhjelpemidler for å gjøre plakatene tilgjengelige for synshemmede. En deltaker foreslo å tilordne bokstaver til hvert advarselsskilt, slik at de danner et mosaikkord som hjelper innbyggerne med å huske grunnleggende instruksjoner, spesielt i tilfelle et jordskred.

Plakat «kun piktogrammer» | Plakat «piktogrammer og tekst» | Plakat «illustrasjoner og tekster»

Nettbasert spørreundersøkelse om risikooppfatning og psykologiske konsekvenser

Oppfatning av risikoen for naturkatastrofer

Deltakerne oppfattet generelt miljøkatastrofer som farligere for andre enn for seg selv, noe som illustrerer en komparativ optimisme (Weinstein, 1980), som kan begrense katastrofeberedskapen. Kommunikasjonsarbeidet bør derfor legge vekt på lokalbefolkningens spesifikke sårbarhet.

Tidligere erfaring med naturkatastrofer så ikke ut til å påvirke risikopersepsjonen. Blant de ulike farene ble jordskred sett på som den største trusselen, etterfulgt av bybranner og skogbranner - risikoer knyttet til stigende temperaturer og klimaendringer, noe som ofte ble fremhevet i mediedekningen.

Kvinner hadde en tendens til å oppfatte de fleste katastroferisikoer som mer truende enn menn. Det er interessant å merke seg at den generelle risikooppfatningen i denne gruppen (unntatt jordskred) var lavere enn i andre CORE-laboratorier, noe som kan tyde på at deltakerne er godt informert, bedre forberedt eller rett og slett oppfatter disse risikoene som mer håndterbare.

Tillit til institusjoner

Når det gjelder katastrofehåndtering, anså deltakerne redningsorganisasjoner, sivilforsvaret og helsetjenester som de mest pålitelige. Religiøse organisasjoner ble sett på som de minst pålitelige.

Når det gjaldt å gi pålitelig informasjon, stolte deltakerne mest på nasjonale myndigheter, politi, helsetjenester og lokale myndigheter, mens religiøse organisasjoner, grupper i nabolaget og familie og venner var de som fikk minst tillit.

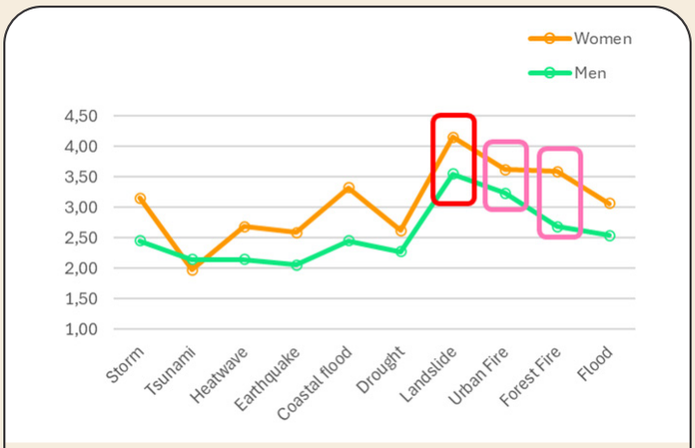

Grad av risikooppfatning av ulike naturfarer (av 5)

Psykologiske konsekvenser av naturkatastrofer

Ingen av deltakerne viste symptomer på PTSD, noe som tyder på en generelt god mental helse når det gjelder håndtering av katastroferisiko.

Likevel er observasjonen av at kvinner oppfatter større katastroferisiko, viktig. Som Blondé og Girandola (2016) forklarer, kan økt risikooppfatning generere sterkere negative følelser og hindre tilpasningsdyktig atferd. Selv om det er avgjørende for beredskapen å utvikle risikopersepsjonen, må den derfor balanseres nøye for å unngå negative konsekvenser for den psykiske helsen.

Det er også viktig å huske at PTSD-symptomer ikke bare kan ramme direkte ofre, men også dem som er indirekte eksponert gjennom slektninger eller media. Strategier for psykisk helsehjelp bør derfor også omfatte indirekte ofre.

Funnene viste at større tillit til institusjoner korrelerte med færre PTSD-symptomer. Høyere tillit til helsetjenester og forskere var dessuten forbundet med større posttraumatisk vekst (PTG). Dette understreker at tillit til institusjoner er en nøkkelfaktor når det gjelder å fremme psykisk helse og motstandskraft etter naturkatastrofer.

WEBSITE
www.resiliage.eu

CONTACT US
info@resiliage.eu

FOLLOW US
@ResiliageEU

OUR CONSORTIUM

Politecnico di Torino
unesco
deepblue
SINTEF
VICESSE
unîmes UNIVERSITÉ
LOBA®
DemirEnerji
VEXIZA
almende
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ UNIVERSITY OF CRETE
Røde Kors Trondheim
T.C. KARŞIYAKA BELEDİYESİ
Famenne Ardenne Geopark unesco Global Geopark
naturtejo GEOPARK unesco Global Geopark
ESCOLA NACIONAL DE BOMBEIROS
CITTADINANZATTIVA
volies Voluntariado y Estrategia

Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Funded by the European Union